

Додаток
до листа департаменту професійної освіти
Міністерства освіти і науки України
від 30.03.2017 № 3-239

Основним нормативним документом професійно-технічного навчального закладу, що регулює організацію навчально-виробничого процесу за певною професією, є робочий навчальний план.

Робочий навчальний план (далі - РНП) розробляється відповідно до вимог Державного стандарту професійно-технічної освіти (далі – ДС ПТО), Державного стандарту загальної середньої освіти, Типової базисної структури навчальних планів для підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах (наказ Міністерства освіти і науки України від 13.10.2010 № 947), освітньо-професійних програм як складових професійних та галузевих стандартів для підготовки кваліфікованих кадрів. При розробленні РНП необхідно врахувати структурно-логічні схеми підготовки, перелік нормативних і варіативних навчальних предметів, послідовність їх вивчення, конкретні форми проведення занять, графік навчального процесу, форми проведення проміжного контролю та державної підсумкової і кваліфікаційної атестації.

Робочий навчальний план для підготовки кваліфікованих робітничих кадрів на II атестаційному рівні підписується керівником навчального закладу, погоджується із підприємствами-замовниками робітничих кадрів, Навчально-методичним (науково-методичним) центром (кабінетом) професійно-технічної освіти, затверджується керівником Департаменту (управління) освіти і науки обласної, Київської міської державних адміністрацій, підписи підтверджуються печаткою; на III атестаційному рівні для підготовки висококваліфікованих робітничих кадрів – РНП погоджуються Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти, затверджуються директором департаменту професійної освіти МОН, для підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста – погоджуються Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти, затверджуються - заступником Міністра МОН.

Робочий навчальний план розташовується на одному аркуші паперу формату А-3 з двох сторін, має титульну частину та складається з наступних розділів:

(I сторінка)

- титульна частина;
- графік навчального процесу (I розділ);
- зведені дані за бюджетом часу (II розділ);
- рівні проміжної кваліфікації для кожної робітничої професії, державна підсумкова атестація, державна кваліфікаційна атестація на кожному ступені, плановий рівень кваліфікації (III розділ);
- перелік навчальних кабінетів, лабораторій, майстерень (IV розділ);

(II сторінка)

- план навчального процесу (V розділ);
- пояснення до плану (VI розділ);
- підписи укладачів РНП, погодження директора ПТНЗ (VII розділ).

1. У титульній частині навчального плану зазначається:

- назва навчального закладу;
- рівень загальної середньої освіти (базова чи повна), на базі якої здійснюється підготовка кваліфікованих робітничих кадрів та фахівців;
- код і назва професій (спеціальностей) з підготовки кваліфікованого робітника та молодшого спеціаліста;
- плановий рівень кваліфікації за кожною професією;
- ступінь навчання;
- термін навчання, який має відповідати Компонентам 1- 4 Типової базисної структури навчальних планів з підготовки кваліфікованих робітників у ПТНЗ;
- грифи: «Затверджено» - уповноваженого регіонального органу виконавчої влади у сфері професійної освіти (Міністерства освіти і науки України) і «Погоджено» - Навчально-методичного (науково-методичного) центру (кабінету) професійно-технічної освіти (Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОН) та роботодавців – замовників робітничих кадрів.

Робочий навчальний план розробляється на весь період реалізації відповідної освітньо-професійної програми підготовки кваліфікованого робітника.

Термін навчання і рівні кваліфікації визначаються відповідно до ДС ПТО, освітньо-кваліфікаційних характеристик робітничих професій, типових навчальних планів підготовки кваліфікованих робітників.

2. Розділ І. «Графік навчального процесу» встановлює строки початку і закінчення навчальних занять на кожному ступені навчання, курсі, визначає терміни канікул та виробничої практики, завершального етапу фахової підготовки на кожному ступені (поетапна атестація), державної підсумкової та кваліфікаційної атестації (дипломне проектування, захист дипломного проекту (роботи), державні іспити тощо).

При складанні графіка навчального процесу необхідно враховувати наступне:

- початок навчального року планується, як правило, з 1 вересня, закінчення навчання залежить від терміну навчання з певної професії відповідно до ДС ПТО та Типової базисної структури;
- із професій, які пов'язані з сезонним характером робіт, початок і закінчення навчального року можуть бути перенесені на інші строки;
- сумарна тривалість канікул протягом навчального курсу, окрім останнього, повинна становити не менше 11 тижнів;
- сумарна кількість тижнів, враховуючи канікули, окрім останнього курсу, повинна становити 52 тижні;
- святковий тиждень не враховується і відзначається в графіку як теоретичне/виробниче навчання (Т, В, ТВ), чи виробнича практика (П) – тобто тип підготовки, який передбачено графіком навчального процесу на даний період;
- тривалість виробничої практики планується відповідно до ДС ПТО та рекомендацій Типової базисної структури;
- державна кваліфікаційна атестація включає: захист дипломної роботи, проекту чи творчої роботи, що їх замінює, та передбачає виконання певного переліку кваліфікаційних пробних робіт з інтегрованих професій або окремої професії відповідного кваліфікаційного рівня та вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики випускника ПТНЗ.

3. У розділі II «Зведені дані за бюджетом часу» вказується ступінь навчання, курс, тривалість теоретичного та виробничого навчання, проходження виробничої практики (в тижнях і годинах), державної кваліфікаційної атестації та інших форм

проміжного контролю (рекомендовано використовувати по 7 годин на кожний рівень проміжної поетапної та державної кваліфікаційної атестації). На державну підсумкову атестацію передбачено до 105 годин. Канікули по курсах і на весь період навчання плануються у повних тижнях. У графі «Всього тижнів» зазначати сумарну кількість тижнів з урахуванням всіх канікул, що дорівнюватиме 52 тижням на навчальний рік при продовженні навчання.

4. У розділі III «Плановий рівень кваліфікації» вказуються рівні кваліфікації, які учень отримує після кожного етапу навчання з відповідної професії.

5. Розділ IV. «Перелік необхідних лабораторій, майстерень, кабінетів».

У цьому розділі вказуються необхідні лабораторії, майстерні, кабінети відповідно до переліку, передбаченого ДС ПТО, Державним стандартом повної загальної середньої освіти та вимогами освітньо-кваліфікаційних характеристик.

6. Розділ V. «План навчального процесу».

План навчального процесу розробляється на весь період навчання учнів.

Тривалість професійної підготовки встановлюється залежно від складності та інтеграції професій, планових рівнів кваліфікацій, що набуває учень, відповідно до термінів, визначених ДС ПТО, ДС ПТО, типових навчальних планів, нормативних термінів навчання, передбачених Типовою базисною структурою.

Нормативні строки навчання не повинні перевищувати:

- на першому ступені професійно-технічної освіти – 1 рік;
- на другому ступені професійно-технічної освіти:
  - для осіб, що мають повну загальну середню освіту – до 1,5 року;
  - для осіб, що мають базову загальну середню освіту і здобувають повну загальну середню освіту - до 4 років;
  - для осіб, що мають базову загальну середню освіту або, як виняток, не мають її і на даний час не здобувають повної загальної середньої освіти - до 2 років;
- на третьому ступені професійно-технічної освіти – до 2 років.

Тривалість навчального року не повинна перевищувати 40 навчальних тижнів без урахування одного тижня на святкові дні. Для навчання терміном 0,5 р., 1,5 р., 3,5 р. або на останньому році навчання навчальний час складає 24 тижні без урахування 1 тижня на святкові дні та без встановлення канікул на останньому році навчання. Тривалість навчального тижня не перевищує 36 академічних годин, при денному навантаженні учня не більше 8 академічних годин теоретичного навчання і 6 академічних годин виробничого навчання. Проте, слід звернути увагу на те, що:

- при тижневому навантаженні учня з виробничого навчання по 6, 12 академічних годин тривалість навчального тижня не повинна перевищувати 36 академічних годин;

- при тижневому навантаженні учня з виробничого навчання по 18 академічних годин тривалість навчального тижня не повинна перевищувати 34 академічні години;

- при тижневому навантаженні учня з виробничого навчання по 24 академічні години тривалість навчального тижня не повинна перевищувати 32 академічні години (відповідно до ст. 51 «Кодексу законів про працю України»).

Під час проходження виробничої практики навчальний (робочий) час учня встановлюється залежно від режиму роботи підприємства, установи, організації згідно з законодавством, але навантаження учнів не повинно перевищувати 35 годин на тиждень, а при досягненні ними 18-річного віку воно можливе до 40 годин на тиждень.

Професійна підготовка учнів здійснюється в декілька етапів. Кількість етапів визначається кількістю рівнів кваліфікації (розрядів, класів, категорій) та термінами навчання. Кожен етап забезпечує отримання робітничої професії відповідного рівня кваліфікації, завершується поетапною кваліфікаційною атестацією (кваліфікаційна пробна робота, поетапна кваліфікаційна атестація у вигляді тестів, іспиту тощо) при продовженні навчання, а при повному завершенні навчання – державною кваліфікаційною атестацією, яка планується після завершення виробничої практики.

Структура робочого навчального плану залежно від терміну навчання складається з розділів (порядок їх є обов'язковим), зазначених у Типовій базисній структурі навчальних планів для підготовки кваліфікованих робітників у ПТНЗ, зокрема:

- з отриманням повної загальної середньої освіти (компоненти 1,5);
- без отримання повної загальної середньої освіти (компонент 2);
- на базі повної загальної середньої освіти (компонент 3);
- на базі повної загальної середньої освіти з отриманням високого рівня кваліфікації (III ступінь навчання, компонент 4).

У професійно-технічних навчальних закладах розподіл навчального часу із загальноосвітньої підготовки, яка складається із природничо-математичних і суспільно-гуманітарних дисциплін, здійснюється на рівні стандарту Типових навчальних планів загальноосвітніх закладів III ступеню.

Термін здобуття повної загальної середньої освіти учнями, які мають базову загальну середню освіту, не може становити менше 2,5 - 3 років. При розробленні робочих навчальних планів необхідно здійснити розподіл навантаження з предметів без переривання їх вивчення, не допускаючи перевантаження учнів одним із предметів.

Розподіл годин в частині загальноосвітньої підготовки передбачає:

- суспільно-гуманітарну підготовку в обсязі – 805 годин;
- природничо-математичну підготовку – 752 години;
- Захист Вітчизни – 105 годин.

Враховуючи особливості професійної підготовки при плануванні вивчення дисциплін, які входять до загальноосвітньої підготовки, може допускатися перенесення годин (10, 11-й клас) з курсу на курс, а навчальні програми окремих навчальних предметів можуть інтегруватися в зміст навчальних програм професійно-теоретичної підготовки. При цьому кількість годин із предметів, програми яких інтегровані, вилучаються із загальноосвітньої підготовки, що призводить до зменшення кількості годин з відповідного напрямку (технології, інформатика, художня культура, екологія). Вивільнені години можуть бути спрямовані на вивчення предметів професійно-теоретичної підготовки або професійно-практичну підготовку. В результаті цього обсяг загальноосвітньої підготовки у робочих навчальних планах може змінюватися. Всі внесені зміни обов'язково фіксуються у VI розділі (пояснення до плану).

Разом з тим, можлива інтеграція предметів загальнопрофесійної підготовки, зокрема: «Основи правових знань», «Основи галузевої економіки і підприємництва» з предметами загальноосвітньої підготовки «Правознавство», «Економіка» за рахунок вилучення дубльованих тем з предметів загальнопрофесійної підготовки. Всі обґрунтування щодо змін в організації навчального процесу необхідно надати в поясненні до робочого навчального плану.

Для забезпечення рівномірного навантаження з предметів загальноосвітньої підготовки слід враховувати наступне:

Суспільно-гуманітарна підготовка:

- предмети «Українська мова», «Українська література», «Іноземна мова» бажано вивчати протягом трьох років навчання;
- предмет «Світова література» можливо планувати для вивчення на II і III курсі;
- предмети «Всесвітня історія», «Історія України» вивчаються на I, II та III курсах, зокрема, можливе вивчення «Всесвітньої історії» на I, II курсі, а «Історії України» - на II-III курсі;
- Предмети «Правознавство», «Економіка», «Людина і світ» вивчаються, як правило, на I – II курсі;
- Предмет «Художня культура» - можливе вивчення на II-III курсі навчання.

Природничо-математична підготовка:

- предмет «Біологія» - можливе вивчення протягом I і II курсів;
- предмети «Екологія», «Астрономія» в основному вивчаються на II, III курсі;
- предмет «Математика» доречно розділити на «Алгебру» і «Геометрію» (обсяг годин – 2:1) та вивчати протягом трьох років навчання;
- предмет «Хімія» вивчається, в основному, на I-II курсах, за умови його професійного спрямування, можливе вивчення протягом II-III курсів;
- предмет «Географія» - можливе вивчення на II-III курсі;
- предмет «Фізика» - планується вивчення протягом трьох років навчання;
- предмет «Інформатика» вивчається, як правило, на I-II курсі;
- кількість годин предмету «Технології» може бути розподілена між предметами у розділі «Професійно-теоретична підготовка» на II і III курсах за програмою, яка розробляється навчальним закладом на базі типового навчального плану, з урахуванням змісту професійної підготовки за конкретною професією, розглядається методичною комісією ПТНЗ та затверджується НМЦ (НМК) ПТО. В результаті цього обсяг загальноосвітньої підготовки у робочих навчальних планах може бути зменшено до 70 годин або до 50%.

Предмет «Захист Вітчизни» - можливо спланувати вивчення на I, II і III курсах навчання для груп з терміном навчання 3 роки з отриманням повної загальної середньої освіти (компонент 1 Базисної структури навчальних планів для підготовки кваліфікованих робітників на другому ступені навчання).

Предмет «Фізична культура» є обов'язковим в кількості 2 (3)-х годин на тиждень під час теоретичного навчання. Збільшення кількості навчального часу можливе за рахунок варіативного компоненту змісту освіти. Кількість годин на предмет залежить від кількості тижнів теоретичного навчання.

Державна підсумкова атестація (ДПА) за освітній рівень повної загальної середньої освіти проводиться в терміни, що передбачені робочими навчальними планами після завершення вивчення всіх предметів загальноосвітньої підготовки (на III курсі).

Складовими професійної підготовки учнів у професійно-технічних навчальних закладах є загальнопрофесійна, професійно-теоретична та професійно-практична підготовки.

При розробці робочих навчальних планів розподіл годин окремо на кожен складову проводиться у межах їх загальної кількості з урахуванням вимог ДС ПТО та освітньо-кваліфікаційних характеристик з конкретних професій.

Визначення часу на вивчення окремих предметів залежить від обсягу знань, необхідних робітникам з конкретної професії для відповідного кваліфікаційного рівня:

- для професій, на які затверджені або проходять апробацію ДС ПТО, згідно вимог стандартів;
- для професій, ДС ПТО з яких не затверджені, відповідно до розподілу годин у Типовій базовій структурі: загальнопрофесійна підготовка - до 10% від загального обсягу навчального часу, професійно-теоретична підготовку - до 20-30% від обсягу навчального часу, професійно-практична підготовка - до 60-70% від загального обсягу навчального часу..

До загальнопрофесійної підготовки відносяться предмети: «Основи правових знань» («Основи трудового законодавства»), «Основи галузевої економіки і підприємництва», «Інформаційні технології», «Правила дорожнього руху», за потреби вводяться на вибір інші предмети - «Основи енергоефективності», «Техніка пошуку роботи», «Ділова етика та спілкування» тощо за рахунок резерву часу базової професії.

Професійно-теоретична підготовка передбачає вивчення спеціальних предметів, які є основним джерелом навчальної інформації для оволодіння певною професією. Час на вивчення спеціальних предметів визначається відповідно до типових навчальних планів ДС ПТО з конкретних професій. У цьому розділі вивчається також предмет «Охорона праці» в обсязі не менше 30 годин.

Професійно-практична підготовка передбачає:

- виробниче навчання у навчальних майстернях, лабораторіях, навчально-виробничих дільницях, навчальних господарствах, полігонах та безпосередньо на робочих місцях підприємств;
- виробничу практику на робочих місцях на виробництві чи сфері послуг.

Професійно-практична підготовка здійснюється протягом усього терміну навчання, починаючи з першого курсу, паралельно з іншими видами підготовки та вивченням предметів, які надають повну загальну середню освіту. Час відведений на урок виробничого навчання не повинен перевищувати 6 академічних годин на день.

Для практичного закріплення знань, умінь і навичок, які одержані в процесі теоретичного та виробничого навчання, проводиться виробнича практика, денне навантаження якої не повинно перевищувати 7 годин, або 8 годин для учнів, котрі досягли 18-ти річного віку.

Враховуючи специфіку професійно-практичної підготовки та пропозиції замовників робітничих кадрів навчальний заклад в окремих випадках може об'єднувати терміни проходження виробничої практики з розрядів, що відносяться до першого атестаційного рівня професійно-технічних навчальних закладів (відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 11 вересня 2007 р. № 1117 «Про затвердження Державного переліку професій з підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах»)

На предмети, що вільно обираються, відводиться від 25 до 45 годин один раз за повний курс, в залежності від тривалості терміну навчання. Предмети за вибором визначаються навчальним закладом у межах гранично допустимого навчального навантаження з урахуванням інтересів та потреб учнів, рівня навчально-методичного та кадрового забезпечення, а також з урахуванням профілю професій, за якими у професійно-технічному навчальному закладі здійснюється підготовка.

За пропозиціями замовників робітничих кадрів, відповідно до змін у техніці, технологіях, організації праці на виробництві та у сфері послуг, навчальний заклад має право розробляти варіативний компонент змісту професійно-технічної освіти, що включає перелік додаткових навчальних предметів, визначених робочими навчальними планами, а також додаткових навчальних тем, визначених робочими навчальними програмами (пункт 2 «Положення про ступеневу професійно-технічну освіту», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 3 червня 1999 р. № 956). При цьому, згідно з пунктом 15 «Державного стандарту професійно-технічної освіти», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 серпня 2002 р. № 1135, обсяг навчального часу на обов'язковий компонент змісту професійно-технічної освіти не може перевищувати 80 відсотків загального фонду навчального часу. Разом з тим, у робочих навчальних планах і робочих навчальних програмах можна змінювати зміст навчальних програм предметів до 20 відсотків, а при розробленні РНП з технологічно складних або інтегрованих професій можливе зменшення або збільшення кількості годин на професійно-практичну підготовку до 10 відсотків від її загального обсягу з метою приведення робочого навчального плану у відповідність до діючої Типової базисної структури. Такі зміни розглядаються на засіданнях методичних комісій, оформлюються протоколом, затверджуються заступником директора з навчально-виробничої роботи навчального закладу та обов'язково обґрунтовуються у поясненні до робочого навчального плану.

Порядок реалізації робочих навчальних планів вирішує навчальний заклад шляхом перерозподілу годин між семестрами та курсами, при цьому не порушуючи ступеневість підготовки на кожному рівні кваліфікації. Як виняток, такі порушення можливі лише з професій, пов'язаних із сезонними роботами, за умови погодження цих змін відповідними структурами.

При складанні робочих навчальних планів за суміжними (інтегрованими) професіями необхідно врахувати наступне:

- Предмет «Охорона праці» вноситься до робочого навчального плану в обсязі не менше 30 годин (для технологічно складних професій – в необхідному обсязі, але не більше, ніж передбачено ДС ПТО) не пізніше початку періоду виробничого навчання з першої професії. Залишок годин, що утворюється внаслідок передбачення цього предмета у навчальному плані кожного наступного рівня кваліфікації або кожної наступної професії, в разі необхідності, розподіляється на інші предмети професійної підготовки («Методичні рекомендації щодо розробки робочих навчальних планів відповідно до ДС ПТО», затверджені МОН України від 07.09.2006 р.).

- Предмети загальнопрофесійної підготовки вносяться в робочий навчальний план тільки за базовою професією відповідно рівнів кваліфікації.

- Предмет «Правила дорожнього руху» є обов'язковим для вивчення з першого тижня навчання.

- З метою запобігання дублювання змісту навчання при інтеграції суміжних професій слід вилучити з типових навчальних планів відповідну кількість годин, а з типових навчальних програм – відповідний обсяг матеріалу. Зміни розглядаються та погоджуються на засіданнях методичних комісій, фіксуються протокольним рішенням, затверджуються заступником директора з навчально-виробничої роботи навчального закладу.

- Резерв часу за призначенням слід використовувати тільки один раз і лише за базовою професією, в інших випадках, у разі потреби, слід перерозподілити години між предметами професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки.

- Звертаємо увагу на рівномірний розподіл годин предметів загальноосвітньої, загальнопрофесійної, професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки з урахуванням послідовності вивчення матеріалу відповідно змісту затверджених програм без переривання їх вивчення та не допускаючи перевантаження учнів одним із предметів.

Видами оцінювання навчальних досягнень учнів є поточний, тематичний, проміжний і вихідний контроль.

Форми і періодичність проміжного та вихідного контролю визначаються робочими навчальними планами.

Розподіл годин на консультації визначається і затверджується наказом навчального закладу відповідно до складності та обсягу навчального предмету. Години на консультування з виконання дипломних (чи творчих) робіт, дипломних проектів тощо виділяються із загального обсягу годин, відведених на консультації.

Державна кваліфікаційна атестація проводиться у терміни, зазначені у робочих навчальних планах, за рахунок годин, передбачених Державними стандартами професійно-технічної освіти. Для професій, робочі навчальні плани яких розроблені відповідно до типових навчальних планів, на державну кваліфікаційну атестацію та інші форми контролю передбачається до 7 годин.

7. Розділ УІ «Пояснення до плану» складається для пояснення змін, внесених до організації навчального процесу в конкретному навчальному закладі з конкретної професії або при інтеграції професій.

Пояснення до робочого навчального плану підготовки кваліфікованих робітників включає обґрунтування всіх змін, які внесені в робочі навчальні плани порівняно із ДС ПТО та Стандартом повної загальної середньої освіти.

Також подається інформація щодо організації навчального процесу, в тому числі:

- максимальне тижневе навантаження;
- денне навантаження теоретичного та виробничого навчання;
- логічність послідовності чергування теоретичного і виробничого навчання (не бажано переривати виробниче навчання теоретичним навчанням перед виходом учнів на виробничу практику).

Наприкінці подається пояснення щодо організації та здійснення проміжного і вихідного контролю знань, умінь і навичок учнів; поетапної кваліфікаційної атестації; державної кваліфікаційної атестації та час на їх проведення.

Затверджений робочий навчальний план навчального закладу є обов'язковим документом для організації навчально-виробничого процесу в ПТНЗ. Не рекомендується вносити будь-які зміни в його структуру без погодження з уповноваженими органами виконавчої влади у сфері професійно-технічної освіти та навально-методичними структурами.

Директор департаменту

М.С. Кучинський